

GRONDSLAGEN EN ORGANISATIE VAN HET INTEGRAAL WATERBEHEER

ir. F. DESMYTER
secretaris-generaal departement
Leefmilieu en Infrastructuur (LIN)
ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Integraal waterbeheer houdt in dat men, zij het duidelijk onderscheiden maar toch gelijktijdig en gelijkwaardig, aandacht geeft aan de ecologische, kwantiteits- en kwaliteitsaspecten van het watersysteem dat men beheert of waarop een geplande ingreep is gericht.

Integratie is geen doel op zich, het is een middel om te komen tot oplossingen die de voor mens en leefmilieu gewenste kwaliteit garanderen. Duurzaamheid bijvoorbeeld is een belangrijk element van die kwaliteit. De overtuiging groeit dat een integrale aanpak een toegevoegde waarde geeft en ik betwijfel niet dat de sommige sprekers vandaag voorbeelden van die meerwaarde zullen aanbrengen.

Voor integratie is in de eerste plaats de wil om samen te werken noodzakelijk. Integratie vraagt overleg en afspraak en de fora die daarvoor nodig zijn, moeten bestaan en effectief zijn in hun werking, gekend en toegankelijk voor alle betrokkenen. De maatschappelijke inspraak moet gegarandeerd worden via duidelijke procedures; de voorbereiding van de uitspraak moet mogelijk zijn op basis van objectieve kenmerken en een gekend toetsingskader.

Samenwerken vereist een cultuuraanpassing en de bijdrage daaraan door het sensibiliserend effect dat uitgaat van een studiedag als vandaag mag niet onderschat worden. Verschillende van de sprekers vandaag maken deel uit van het departement Leefmilieu en Infrastructuur. Terecht zullen zij met fierheid de resultaten tonen van samenwerking op het vlak van waterbeheer, maar laten we daaruit niet besluiten dat deze samenwerking een vanzelfsprekendheid is. Als secretaris-generaal van een organisatie waarin én de infrastructuurdiensten én de leefmilieu- en ruimtelijke ordeningsdiensten verenigd zijn, moet ik vaststellen dat deze samenwerking - zelfs binnen eenzelfde departement - niet vanzelf gaat. Samenwer-

ken moet ook kunnen op een ander moment dan wanneer wij de andere nodig hebben om de eigen doelstelling te realiseren.

Integraal waterbeheer realiseren in Vlaanderen is een immense opdracht van coördinatie en afstemming. Een nieuw instrument daartoe is het Vlaams Integraal Wateroverlegcomité. De oprichting van dat comité, verder het V.I.W.C. genoemd, was door minister Kelchtermans aangekondigd in zijn beleidsbrief "Het Leefmilieu in Vlaanderen. Een duurzame ontwikkeling voor de generaties van morgen" (oktober 1995). Het V.I.W.C. werd formeel geïnstalleerd op 8 mei 1996 en dit onder mijn voorzitterschap.

Een beetje naar het model van de Nederlandse Commissie Integraal Waterbeheer (C.I.W.) zijn in het V.I.W.C. de waterbeheerders vertegenwoordigd. Het lokale niveau via de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten en de Vlaamse Vereniging van Polders en Wateringen, het provinciale niveau door de Vlaamse Vereniging van Provinciën en het gewestelijk niveau via de administraties AWZ (Waterwegen) en AMINAL (Leefmilieu) en via de VOI's VMM (Vlaamse Milieumaatschappij) en VMW (Vlaamse Maatschappij voor de Watervoorziening).

In het V.I.W.C. zijn dus de diverse waterbeheerders binnen de onderscheiden niveaus vertegenwoordigd die instaan voor de luiken kwantiteit, natuur en kwaliteit. Integratie moet worden nagestreefd tussen alle actoren binnen eenzelfde bestuurlijke laag, alsook tussen de verschillende bestuurlijke lagen onderling. Enerzijds vereist integratie dat men op ieder bestuursniveau een verscheidenheid van taken heeft en alle luiken van integraal waterbeheer omvat; anderzijds is de integratie tussen de drie bestuursniveaus zeker niet het gemakkelijkste deel van de opdracht. Het V.I.W.C. - dat inderdaad opereert vanuit het gewestelijk niveau

- is er zich van bewust dat het een noodzakelijke maar moeilijke opdracht wordt om de andere en vooral het meest lokale niveau op een adequate en volwaardige manier te betrekken in het bestuurlijk netwerk dat moet worden uitgebouwd.

Het V.I.W.C. heeft voor zijn opdracht een duidelijk mandaat gekregen via het Vlaams Milieubeleidsplan 1997-2001, het MINAplan 2, dat op 8 juli 1997 door de Vlaamse regering werd goedgekeurd. Het comité is daarin aangeduid als initiatiefnemer voor de bindende acties om het integraal waterbeheer in Vlaanderen vanuit een gebiedsgerichte benadering duidelijker vorm te geven.

Ook diverse andere acties van het milieubeleidsplan hebben direct te maken met de integrale benadering van het waterbeheer. Het gaat hier om acties inzake integraal waterbeheer vanuit kwalitatief oogpunt en acties inzake integraal waterbeheer vanuit het thema van verdroging.

Het V.I.W.C. zal een coördinerende en superiserende rol spelen bij de totstandkoming van al deze acties. Momenteel is het comité bezig zijn interne werking te structureren om deze rol te kunnen spelen. Om praktische redenen van beschikbaarheid van personen en frequentie van vergaderen en om inhoudelijke redenen van deskundigheid, zal het comité zich ontdubbelen via een aantal subcomités. In de breedste zin gesproken kunnen de waterbeheerders worden beschouwd als de 'aanbieders' van water en het is dan ook logisch dat deze subcomités zich zullen bundelen rond respectievelijk leidingwater, oppervlaktewater, grondwater en afvalwater, ofwel rond watervoorziening, waterkwantiteit en waterkwaliteit.

De acties van het milieubeleidsplan, en dus ook de boven opgesomde, kunnen niet los van elkaar gezien worden. Ook hier moet de integrale aanpak ten volle spelen. De acties zullen niet serieel worden gereal-

seerd, maar gelijktijdig en interactief via een proces van voortdurende verbetering en verfijning. Eén en ander moet trachten te vermijden dat teveel vanuit een centrale visie een benadering van integraal waterbeheer wordt opgedrongen.

Inzake de actie van het Milieubeleidsplan 'Overlegstructuur op niveau Vlaanderen voor integraal waterbeheer opzetten' (actie 129) zal in de eerste plaats een visie moeten worden uitgewerkt met de uitgangspunten voor wat integraal waterbeleid toegepast op Vlaanderen betekent en wat de gewenste ontwikkelingen inzake watersystemen zijn. Inzake de actie van het milieubeleidsplan 'Operationaliseren van de bekkenwerking' (actie 130), heeft de heer minister opdracht gegeven om de bekkenwerking verder te operationaliseren. Daar waar het bekkencomité voor het IJzerbekken reeds een vijftal jaren actief is, is dat voor de helft van de in totaal afgebakende stroombekkens nog niet het geval.

Vanuit de bekkencomités wordt dan weer een participatie aan de verdere uitwerking van de actie 129 verwacht. Terzelfdertijd met het opstarten van nieuwe bekkencomités, moet er in uitvoering van de actie 130 een evaluatie gebeuren van de huidige overlegstructuren en hun adequaatheid. Vooruitlopend op dat onderzoek rijst bijvoorbeeld de vraag of de opdeling in werkgroepen kwantiteit, kwaliteit, ecologie binnen een bekkencomité nu precies in overeenstemming is met de integratiegedachte. Een alternatief is meer gebiedsgericht te gaan opdelen in kleinere hydrologische eenheden, waar het

waterbeheer in functie van een beperkte set variabelen kan bepaald worden. Integratie houdt in dat ingrepen op het watersysteem in delen van het stroomgebied, effecten kunnen hebben in andere gedeelten en dat deze afgeleide effecten mee in rekening worden genomen. Ook de wenselijkheid van de aansturing van de bekkencomités vanuit het gewestelijk niveau moet onderzocht worden.

Een interactieve aanpak veronderstelt dat iedereen werkt met een open agenda, dat de informatie waarover hij beschikt beschikbaar wordt gesteld en dat er zeer veel aandacht aan de externe communicatie over de eigen werking wordt besteed. Het comité is zich terdege van deze succesvoorwaarden bewust.

We mogen er niet blind voor zijn dat een integrale aanpak ook zijn eigen problemen met zich meebrengt. Enkele daarvan zijn een moeilijkere en complexere besluitvorming en de grotere zorg die moet besteed worden aan de planning. Deze planning wordt precies het instrument voor de gewenste afstemming en integratie. Iedere beheerder - en een wezenlijk element van beheer is verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid - wordt ook met de schaduwzijde van integrale aanpak geconfronteerd.

Het integraal waterbeheer sluit nu eenmaal niet uit dat keuzes moeten gemaakt worden en prioriteiten worden toegekend. Zo stelt zich in het IJzerbekken, en andere sprekers zullen hierop uitgebreider ingaan, het moeilijke probleem om tegelijkertijd te vol-

doen aan de eisen voor een veilige waterafvoer en de eisen voor een adequate natuurbescherming. Het maken van deze afweging dwingt ertoe de effecten over het gehele stroomgebied in rekening te brengen en vereist een voldoende wetenschappelijke onderbouwing in de vorm van mathematische modellering.

In verband met die keerzijde en als besluit van deze toespraak wil ik als secretaris-generaal van het departement de aandacht vragen voor het zeer zware probleem van de berging van baggerspecie. Alhoewel baggerspecie - wat de herkomst ook moge zijn - wat te automatisch wordt geassocieerd met afvalstof, blijft het niettemin een feit dat er voor het jaar 1996 nood was aan een bergingscapaciteit van ca. 12 miljoen kubieke meter, of bij wijze van voorstelling bij een storthoogte van gemiddeld 3 m een stortoppervlakte van 400 ha! Deze capaciteit is absoluut niet voor handen. Het is dan ook noodzakelijk om baggerspecie maximaal als secundaire grondstof opnieuw nuttig te kunnen aanwenden. Mijn departement is vragende partij voor de creatie van wetgevende initiatieven die, met inachtnaam van de mogelijke effecten voor het milieu, voor de waterbeheerder werkbare oplossingen mogelijk maken.

*ir. F. DESMYTER
secretaris-generaal LIN
ministerie Vlaamse Gemeenschap
E. Jacqmainlaan 156
1000 Brussel*